

**FRANSUZ TILDA MA’NODOSH TURG‘UN
IBORALARING QO’LLANISHI**

Matmurotova Zamira Tursunovna

Urganch Innovatsion univeresiteti katta o‘qituvchisi

UrDU chet tillari fakulteti roman-german filologiyasi kafedrasи

Axmedova Roza Qahramon qizi

fransuz tili ta’lim yo‘nalishi 2-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada fransuz tilidagi turg‘un iboralarning tuzilishiga va ma’no anglatishiga ko‘ra turlari, shuningdek fransuz yozuvchilarining badiiy asarlarida qo‘llanilishi haqida fikr yuritiladi.

Kalit so‘zlar: ibora, frazeologik sinonim, antonim, frazeologik birlik, badiiy adabiyot.

Bizga ma’lumki, iboralar asosan tuzilishiga ko‘ra ikki hil bo‘ladi. Bular turg‘un va erkin iboralardir. Ular asarlarda ishlatilishiga ko‘ra, anglatadigan ma’nolariga ko‘ra bir-birlariga sinonim yoki antonim bo‘lib kelishlari ham ko‘p uchraydi. Fransuz tilida frazeologik sinonimlarning roli haqida bu sohada ko‘plab izlanishlar olib borgan olimlarning ayniqsa Ch. Bally, A. Nazaryan kabilarning nazariyalarga asoslanib fransuz adabiyotida o‘z o‘rniga ega bo‘lgan fransuz yozuvchilarining asarlarida ko‘plab misollarni ko‘rishimiz mumkin. Xususan, M.Dryuon, Stendal, J.Laffit, F.Bonte, R.Vayan, V.Gyugo, E.Zola, J.P.Sartr, G.de. Mopassan va boshqalar fransuz yozuvchilarining asarlaridan olingen frazeologik sinonimlarni misol tariqasida ko‘rib chiqadigan bo‘lsak, ularning ishlatilish o‘rnini tahlil qilamiz. Misollar:

**Avoir du courage, Avoir du cœur, Avoir du cran (fam) Avoir de l’audace,
Avoir le cœur ferme, Avoir du sang dans les veines.**

Yuqoridagi frazeologik sinonimlar mard, jasur, botir bo‘lmoq degan ma’noni ifodalaydi. Misol :J’ai pourtant en du courage à la guerre !Mais ce courage la ne servait à rien contre la Bource contre la ruine. (M.Druon. « Les Grandes Familles »). Ba’zan men urushda jasur bo‘lardim. Ammo bu jasurlik na vayronagarchilikka na Bursga qarshi hech qanday xizmat qilmasdi.

Avoir du cœur-jasur,g‘ururli va olижаноб kishilar haqida gapirilganda ishlatiladi. Ushbu gapni misol tariqasida keltirishimiz mumkin. Mon fils et ses brillants amis de même acabit ont du cœur de la fidélité pourcent mille ;s'il fallait se battre ils périraient sur les marches du trone. (Stendal . « Le Rouge et le Noir »)

O‘g‘lim va uning yaqin do‘stlari ma‘lum bir ma’noda jasur,agar ular o‘zaro urushsa darrov g‘oyib bo‘ladilar. Avoir du cran-talabchan,jasurli bo‘lmoq so‘zlashuv uslubida ko‘p ishlatilishi bilan yuqoridagi frazeologik sinonimlardan bir muncha farqlanadi. C'est un bon copain.Il a montré à plusieurs reprises,et hier encore qu'il avait du cran. (J.Laffite.Nous retournerons cueillir les jonquilles).

Bu juda yaxshi o‘rtoq, u jasurligini bir necha marta ko‘rsatgan va kecha yana bir bor jasoratlari ekanligini isbot qildi. Avoir le cœur ferme- ishlatilishi : mustahkam iroda va jasurlikka ega bo‘lgan kishilar haqida gapirilganda ishlatiladi. Il faut avoir fait preuve qu'on a le ferme. (R.Vailland.Beau Masque). Jasurlikka ega bo‘lish uchun tajribaga ega bo‘lish kerak.

Avoir du sang dans les veines-mustahkam irodaga,shijoatli jasurlikka,botirlikka ega bo‘lmoq ma‘nolarini anglatadi.

Avoir(se sentir) l'estomac (le ventre)creux.

Avoir l'estomac dans les talons.

Yuqoridagi frazeologik sinonimlarni och bo‘lmoq,och qolmoq ma‘nolarini ifoda qiladi. Avoir faim-bu ibora faqat bir kishining o‘ziga nisbatan ochligini bildiradi. Elle ne répondait rien,la bouche toujours pleine se dépêchant,comme si elle avait eu très faim. (E.Zola.L’Assamoir). U hech narsa javob bermasdi, og‘zi har doim to‘la,shoshgan xuddi juda ochdek edi.

Avoir une faim de loup-xuddi bo‘ridek och bo‘lmoq ma‘nosini anglatadi. J'ai une faim de loup. Je serai très honteuse de manger tant que ça devant ton ami. (G.de.Mopassan.

Mont-Oreal). Men bo‘ridek ochman. Sening do‘stlaringning oldida bunchalik ovqatlanishga juda uyalaman. Avoir le dent dit tout d'un coup Cocon.Comme l'heure de la soupe est passée, on la reclamé. (H,Barbusse.Le Feu). Men ochman, dedi birdaniga Kokon. Xuddi sho‘rvaning vaqtı o‘tgandek, uni reklama qilyapdi.

Avoir (se sentir) l'estomac (le ventre) creux avoir l'estomac dans les talons – bu frazeologik sinonimlar judayam kuchli ochlikni anglatadi. Je me sens l'estomac creux “Tiendrai pas jusqu'à midi ! Imagine que tu as déjeuné ! Donner (porter) sur les nerfs

Taper sur les nerfs (fam) Ushbu frazeologik iboralar jig‘iga tegmoq g‘ashiga tegmoq ma‘nolarini anglatadi. [...] et elle disait, assez haut pour qu'on l'entendit, que tous les gens qui étaient là [...] lui donnaient sur les nerfs (R.Rolland.Jean-Christophe).

[...] va uning eshitishi uchun balandroq gapiradi, barcha yoshlar esa shu erda edi.

[...] uni esa bu g‘ashini keltiradi. Un jeune homme comme Julien, avec du clair de lune, des verts et du sentiment, non tout de même, non à douz ans déjà ça lui tapait sur les nerfs . (A.Nurmser. Un homme vient au monde) O‘n ikkiga to‘lgan xuddi Yuliendek bir yosh odam hissiyotlar ila va ko‘k oy shulasida yurardi, bu uni g‘ashini keltirardi. **Gagner sa vie , gagner son pain, gagner sa croûte (fam)**

Ushbu iboralar pul ishlab topmoq ma’nolarini ifoda etadi va fransuz adabiyotida keng ko‘lamba qo‘llaniladi. C’est pas tout ça il faut que tu gagnes ta croûte [...]

Bu hammasi emas, sen pul topishing kerak. Catherine avait dit son intention de retourner au Voreux. L’idée de ne pas gagner son pain d’être ainsi toléré chez sa mère, comme une bête encombrante et inutile, lui devenait chaque jour plus intolérable ...

(E.Zola . Germinal) Katerin Voruga qaytish niyatini aytdi. Pul topish ma’nosida emas shuningdek foydasiz va uyaladigan ahmoqdek onasinkida bo‘lish uchun unga har kuni ham chidab bo‘lmashdi.

Manger comme quatre, manger (devorer) comme un loup, manger (bouffer) comme un cochon (pop), manger comme quatre (comme un boeuf, un maçon, un Hospitalier) – to‘rt kishining ovqatini yemoq, ochiq ishtaha bilan ko‘p yemoq.

Elle gémisait sur sa baibesse en mangeant comme quatre. (R.Rolland.

Jean Christophe) Ochko‘zlik bilan ko‘p ovqatlanib, u o‘zining kuchsizligidan ingrardi.

Manger (dévorer) comme un loup (un ogre, un cocher, un tigre, un glouton, un goinfre). Ushbu ibora ochko‘zlik bilan yemoq, ovqatga tashlanmoq ma’nolarini anglatadi.

Mais il reste toujours la terre . Moi, je trouve que vous mangez comme des loups. (R.Rolland. Jean Christophe) Ammo u har doim yerda qoladi. Men sizni huddi bo‘ridek ovqatlanadi deb o‘ylayman. manger (bouffer) comme un cochon- nafaqat ochko‘zlik bilan balki ishtahani bo‘g‘ib tashlaydigan darajada yemoq, ishtahasiz ovqatlanmoq ma’nolarini bildiradi.

Yuqoridagi frazeologik iboralarning sinonimlari fransuz tili badiiy adabiyotida o‘rni katta ekanligiga yana bir bor amin bo‘lamiz. Fransuz tilida frazeologik sinonimlar, albatta badiiy asarlarda uchrashi darkor, chunki bu sinonimlarsiz badiiy asarlarni tasavvur qilib bo‘lmaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

- 1.Андреева В.Н. “Лексикология современного французского языка”.Москва,1995.
2. Балли Ш. “Французская стилистика”. Москва. 1961.
3. Жуков В.П. “Семантика фразеологических оборотов”.Москва,1978.
4. Левит З.Н.”Очерки по лексикологии современного французского языка”.Москва,1958.